

ЦАГДААГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖИЛД ТААМАГЛАЛ АШИГЛАХ НЬ

М.Хүрэлбаатар
Цагдаа судлалын магистрант,
цагдаагийн ахмад

Удиртгал. Урьдчилан таамаглах гэдэг нь дүн шинжилгээ хийх, ялангуяа тоон арга техникийг ашиглах явдал юм. Гэмт хэргийн түвшинг урьдчилан таамаглахын тулд статистик, газарзүйн анализыг ашиглах нь хэдэн арван жилийн туршид хэрэгжиж ирсэн. Сүүлийн жилүүдэд гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг урьдчилан таамаглах маш том мэдээллийн багц дээр тулгуурласан шинжилгээний хэрэгслийг ашиглах нь эрс нэмэгдсэн.

Хууль сахиулах байгууллагын ижил төстэй олон харилцааг цагдаа урьдчилан таамаглахаар судалж болно. Цагдаагийн байгууллага нь урьд өмнө үйлдэгдсэн гэмт хэрэг, орон нутгийн орчин, бусад холбогдох мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж урьдчилан таамаглал гаргах бөгөөд түүнийгээ гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор ашигладаг. Үүний зорилго нь тактикийн болон стратегийн түвшинд нөхцөл байдлын мэдлэгийг дээшлүүлэх, цагдаа нарын ажлыг илүү оновчтой, үр дүнтэй болгох стратеги боловсруулах явдал юм.¹

Нөхцөл байдлын талаарх мэдлэг, хүний зан авирыг урьдчилан таамаглахад цагдаа нар давтан хохирогчдын эсрэг давтан гэмт хэрэг үйлдэх гэмт хэргийн үйл ажиллагаанаас урьдчилан сэргийлэх стратеги тодорхойлох, боловсруулах боломжтой. Эдгээр аргууд нь цагдаагийн хэлтсүүдийн алба хаагчдыг илүү санаачлагатай ажиллах боломжийг олгодог бөгөөд цагдаагийн стратегийг үр дүнтэй гэж үзэхийн тулд бодит үр дүнд хүргэх ёстой. Жишээлбэл; Гэмт хэргийн гаралт буурч, ноцтой гэмт хэрэг үйлдсэн хүмүүсийг баривчлах арга хэмжээ нэмэгдэж үүний үр дүнд ажиглагдахуйц эерэг нөлөө нийгэмд үзүүлэх ёстой.

Түлхүүр үг. Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажил, таамаглал, гэмт хэрэг

Үндсэн хэсэг. Цагдаагийн байгууллагын урьдчилан таамаглах криминологийн үндэслэл: Гэмт хэргийг яагаад "урьдчилан таамаглах" боломжтой вэ?

Гэмт хэрэгтнүүд өөрсдийн таатай бүсэд гэмт хэрэг үйлддэг учраас гэмт хэргийг урьдчилан таамаглах боломжтой гэсэн онолыг батлах нотолгоо байдаг. Өөрөөр хэлбэл, тэд урьд өмнө нь амжилттай үйлдсэн гэмт хэрэгтэй ерөнхийдөө ижил цаг хугацаа, байршилд ойрхон гэмт хэрэг үйлдэх хандлагатай байдаг. Хэдийгээр энэ нь түгээмэл биш боловч эдгээр аргуудыг боломжийн ажиллуулах хангалттай давтамжтайгаар тохиолддог.²

- Гэмт хэрэгтнүүд, хохирогчид нийтлэг амьдралын хэв маягийг дагаж мөрддөг;
- Газарзүйн болон цаг хугацааны онцлог шинж чанарууд нь эдгээр загвар хаана, хэзээ болоход нөлөөлдөг;
- Эдгээр хэв маягийн хүрээнд шилжихдээ гэмт хэрэгтнүүд газар нутаг, зорилтот байдал, баригдах эрсдэл зэрэг хүчин зүйлийг харгалзан үзэж гэмт хэрэг үйлдэх эсэх талаар "оновчтой" шийдвэр гаргадаг.

Цагдаагийн байгууллагын урьдчилсан таамаглалын онолын үндэс нь олон зүй тогтол, хүчин зүйлийг аналитик аргаар тодорхойлж, дараа нь гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тактикийн оролцоотойгоор гэмт хэрэгтнүүдийн шийдвэрийг урьдчилан таамаглахад оршино.

¹ "What Is Predictive Policing?" WP's Police Tech, March 16, 2012.

² Barocas, S. and Selbst, A.D., 2016. Big Data's disparate impact. California law review, 104, 671

Цагдаагийн байгууллагын урьдчилан таамаглах шинж чанар нь гэмт хэрэг үйлдсэний дараа зөвхөн гэмт хэрэгтнүүдийг баривчлахаас гадна гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх боломжтой байх нь тодорхой юм.

Хууль сахиулах байгууллагуудын хувьд гэмт хэргийг урьдчилан таамаглах, түүнийг үйлдэхээс нь өмнө урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох нь үндсэн чиг үүрэгт хамааралтай.³ Урьдчилан таамаглах аргууд нь өөрсдөө сэжиглэгдэж буй гэмт этгээдийг баривчлах хангалттай магадлалтай шалтгааныг ил гаргахгүй байж магадгүй юм.⁴ "Урьдчилан таамаглал" нь хамгийн сайн тооцоог гаргадаг статистик тооцоогоор илэрхийлэгдэнэ. Ингэхдээ өнгөрсөн дээр үндэслэн ирээдүйг экстраполяц хийдэг.

Урьдчилан таамаглах аргуудын ангилал зүйн хувьд авч үзвэл цагдаагийн байгууллагын урьдчилсан таамаглалд үнэлгээ өгөхдөө урьдчилан таамаглах аргыг дөрвөн өргөн ангилалд хуваадаг.

1. Гэмт хэргийг урьдчилан таамаглах аргууд: Эдгээр нь гэмт хэргийн эрсдэл ихэссэн газар, цаг хугацааг урьдчилан таамаглахад ашигладаг хандлага юм.

2. Гэмт хэрэгтнийг урьдчилан таамаглах аргууд: Эдгээр хандлага нь ирээдүйд гэмт хэрэг үйлдэх эрсдэлтэй хүмүүсийг тодорхойлдог.

3. Гэмт хэрэгтнүүдийн хэн болохыг урьдчилан таамаглах аргууд: Эдгээр аргыг урьд өмнө үйлдсэн тодорхой гэмт хэрэг үйлдсэн байж болзошгүй гэмт хэрэгтнүүдтэй нарийвчлан тохируулсан профайл үүсгэхэд ашигладаг.

4. Гэмт хэргийн хохирогчийг урьдчилан таамаглах аргууд: Гэмт хэрэгтнүүд, гэмт хэрэг үйлдэгдсэн газар, эрсдлийн өндөр үе зэрэгт анхаарлаа хандуулдаг аргуудын нэгэн адил эдгээр хандлагыг гэмт хэргийн хохирогч болж болзошгүй бүлэг эсвэл зарим тохиолдолд хувь хүмүүсийг тодорхойлоход ашигладаг.

Цагдаагийн байгууллагын таамаглал дэвшүүлэх үйл явц:

Эхний хоёр алхам бол урьдчилан таамаглахын тулд гэмт хэрэг, хэрэг, зөрчлийн мэдээллийг цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх явдал юм. Олон нийтийн янз бүрийн эх сурвалжаас авсан өгөгдөл нь зарим төрлийн мэдээллийг нэгтгэхийг шаарддаг. Эдгээр өгөгдлийг нэгтгэхэд амар, хялбар байдаг.

³ Ditchley Foundation. Conference on intelligence, security and privacy, 14–16 May 2015, Ditchley Park, UK. Available from: <http://www.ditchley.co.uk/conferences/past-programme/2010-2019/2015/intelligence> [Accessed 8 February 2016].

⁴ We take up the issues of privacy and civil rights in Chapter Three.

Сүүлийн хоёр алхам нь таамаглалд хариу өгөхөд анхаарлаа төвлөрүүлдэг. Цагдаагийн албан хаагчид урьдчилсан таамаглалыг ашиглан хариуг нь мэдээлж, дараа нь нотолгоонд суурилсан хандлагыг ашиглан хариу өгдөг.⁵ Гэмт хэрэгтнүүд өөрчлөгдсөн орчинд хариу үйлдэл үзүүлдэг. Зарим нь хүрээлэн буй орчноо орхиж, гэмт хэрэг үйлдэх дадал зуршлаа өөрчилж эсвэл өөр газар руу шилждэг. Хариуцлагаас үл хамааран хүрээлэн буй орчныг өөрчилөх бөгөөд анхны өгөгдөл хуучирсан тохиолдолд шинэ өгөгдөл цуглуулж дүн шинжилгээ хийх шаардлагатай болно.

Өгөгдөл цуглуулахад урьдчилан таамаглах бүх арга техник нь өгөгдлөөс хамаарна. Эдгээр өгөгдлийн хэмжээ, чанар хоёулаа ач холбогдолтой мэдээллийг дөхүүлэн тодорхойлдог. Өгөгдөл үнэн зөв, бүрэн дүүрэн байхын тулд нягт, нямбай, нарийн гаргах хэрэгтэй.

Мэдээллийн багцыг одоогийн байдал, интервенцийн үр нөлөөг тусгасан эсэхийг баталгаажуулахын тулд үе үе шинэчлэх шаардлага үүсдэг. Мэргэжлийн шинжээч, судлаачид урьдчилан таамаглах цагдаагийн ажилд маш чухал үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд хуучин өгөгдөлтэй байсан ч хүчтэй аналитик хийхгүй бол хүсээгүй үр дүнд хүргэж болзошгүй юм. Мэдээлэл нэгтгэхэд ихэнх гэмт хэргийн мэдээллийг цагдаагийн хэлтсүүдийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад цуглуулах магадлалтай боловч хүрээлэн буй орчныг дүрсэлсэн мэдээллийг бусад олон эх сурвалжаас олж авах боломжтой. Мэдээлэл цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх үйл явцын хүрээнд шинжээчид харилцан адилгүй мэдээллийн эх сурвалжуудыг нэгтгэх чадвартай байх ёстой.

Мэдээллийг нэгтгэх хэд хэдэн арга байдаг бөгөөд ойролцоо зургийг санал болгодог маш энгийн аргуудаас авахуулаад (заримдаа эвристик шийдэл гэж нэрлэдэг) мэдээллийг нэгтгэх боломжийг олгодог илүү боловсронгуй аргууд байдаг. Ерөнхийдөө хэлтэсүүд нь хоорондоо ялгаатай эх сурвалжаас авсан өгөгдлийг нэгтгэн өндөр эрсдэлтэй газар, хувь хүмүүс, бүлгүүдийн эв нэгдэлтэй дүр төрхийг бүрдүүлэх албан ёсны дүрмийг боловсруулсан байдаг талаар судлан үзэхэд мэдээллүүд төдийлөн сайн олдоогүй юм.

Шинжилгээ хийхэд гэмт хэрэг, зөрчлийг урьдчилан таамаглах анализын янз бүрийн аргуудыг онцолж тухайн аргуудыг харилцан хамааралгүй гэж үзэж болохгүй. Үнэн хэрэгтээ олон арга техникийн хэсгүүдийг тэдгээрийн нийлбэрээс илүү ихийг хангахын тулд ашиглаж болно.

Боломжит өгөгдлийн багцыг судлахын тулд регресс ба өгөгдөл олборлох арга техникийг ашигласнаар тухайн бүс нутгийн онцлог шинжтэй гэмт хэргийн хэв шинжийг олж мэдэх боломжтой. Энэхүү хайгуулын дүн шинжилгээнд тодорхойлсон чиг хандлага нь дараа нь халуун цэгүүдийг тодорхойлох аргын загварыг мэдээлнэ.⁶ Жишээлбэл; Эдгээр аргууд нь гэмт хэргийн хэлбэрийг хайхаас хэр хол эсэх эсвэл дүн шинжилгээнд хамрагдах ёстой улирлын, долоо хоногийн чиг хандлага байгаа эсэхийг хэлж өгдөг. Бүлэглэх техникээс үндэслэсэн газарзүйн профайл нь цуврал гэмт хэрэгтнийг харуулсан хэв шинжийг илрүүлж чаддаг.

Цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хамгийн сайн дүн шинжилгээ хийсэн ч нөлөөлөхгүй бол гэмт хэргийн гаралтад нөлөөлөх зүйлгүй. Халуун цэг гэж тогтоогдсон байршилд эргүүлд нэмэлт анхаарал хандуулах, цохиулсан алба хаагчдыг үе үе очиж уулзах, эсвэл гарч буй гэмт хэргийн төрөлд тохирсон бусад хариу арга хэмжээ авах шаардлагатай.⁷

Ерөнхий хөндлөнгийн оролцоо: Эрсдэл нэмэгдсэнтэй холбогдуулан илүү их нөөцийг хуваарилах. Халуун цэгүүдийн хувьд энэ нь илүү олон албан хаагч хуваарилж болно гэсэн үг юм; "халуухан хүмүүсийн" хувьд энэ нь тэнсэн харгалзах, тэнсэн харгалзах ажилтнуудтай илүү холбоо тогтооно гэсэн үг юм.

⁵ Friend, Z., 2013. Predictive policing: Using technology to reduce crime [online]. FBI Law Enforcement Bulletin. Available from: <https://leb.fbi.gov/2013/april/predictive-policing-using-technology-to-reduce-crime> [Accessed 2 February 2016].

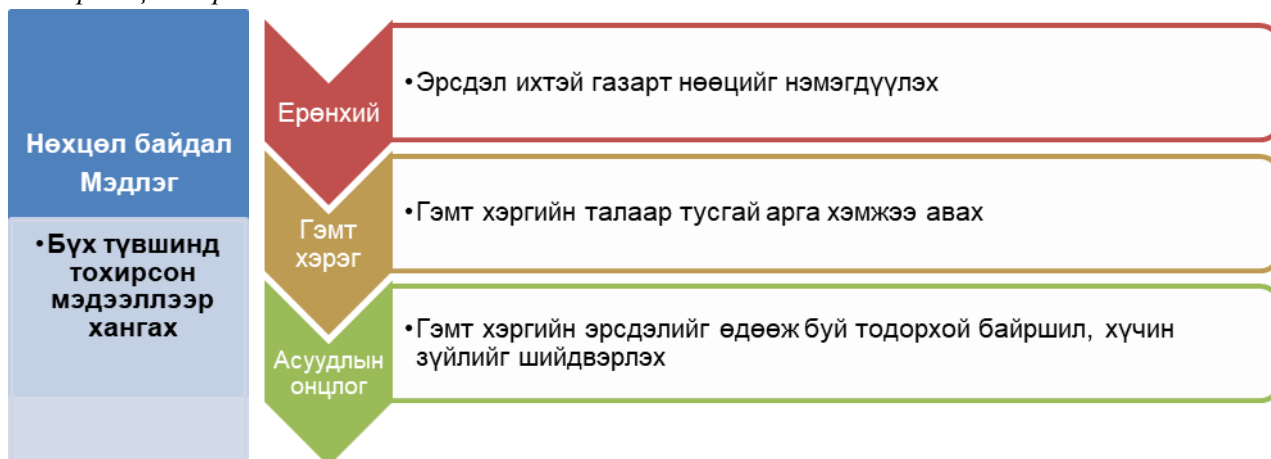
⁶ Braga et al.(2012, pp. 655–656)

⁷ See Perry et al. (2013, p. 121, fn 5) quoting Ridgeway (2013).

Гэмт хэргийн талаархи хөндлөнгийн оролцоо: Хүлээгдэж буй гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд тохирсон нөөцийг хуваарилах. Нөөц ба хөндлөнгийн оролцоо нь тухайн халуун цэг эсвэл гэмт хэрэгт өртөх эрсдэлтэй тодорхой хүн дээр төвлөрч болно.

Асуудлын онцлог арга хэмжээ: Гэмт хэргийн эрсдэлийг үүсгэж буй байршил, хүн ам, эсвэл хүний онцлог шинж чанарыг тодорхойлох, тэдгээрийг арилгах. Энэ түвшинд бараг тодорхойлолтын дагуу тодорхой гэмт хэргийг мөрдөн байцаах, шийдвэрлэх арга хэмжээ багтана.

Интервенцийн арга

Хамгийн энгийнээс хамгийн төвөгтэй болгон зохион байгуулалттай (дээрээс доош) гурван төрлийн хөндлөнгийн оролцоог харуулав. Ерөнхийдөө бид илүү төвөгтэй арга хэмжээ авахад илүү их нөөц шаардагдах боловч бодит гэмт хэргийн асуудалд илүү сайн нийцүүлж, илүү сайн үр дүнд хүрэх болно гэж таамаглаж байна.

Хариу арга хэмжээг цагдаа нар интервенц хийсний дараа зарим гэмт хэрэгтнүүдийг баривчилж гудамжнаас зайлуулж магадгүй юм. Бусад нь цагдаа нарын оролцоотойгоор гэмт хэрэг үйлдэхээ зогсоох, гэмт хэрэг үйлдсэн газраа өөрчлөх, гэмт хэрэг үйлдэх арга барилаа өөрчлөхийг сонгож болно. Тиймээс халуун цэгийн аюулын зэрэг буурч зарим гэмт хэргийн шинжтэй үйл ажиллагаа өөр газар, байрлалд шилжих болно. Эдгээр өөрчлөлтүүд нь анхны өгөгдлийн багцыг хуучирсанд шилжүүлдэг. Ийнхүү мөчлөг дахин шинэ өгөгдөл цуглуулах, дүн шинжилгээ хийх, хөндлөнгөөс оролцохоос эхэлнэ.

Гэмт хэргийн эрсдлийг урьдчилан таамаглах арга техникийг халуун цэгийн шинжилгээ, регрессийн арга, өгөгдөл олборлох арга техник, давтагдах шахсан аргууд, орон зайн цаг үеийн шинжилгээ, газар нутгийн эрсдлийн шинжилгээ гэсэн зургаан ангиллын дагуу зохион байгуулдаг бөгөөд эдгээр ангилалд багтсан бүх техник нь ерөнхийдөө харьцуулж үзэх юм бол ирээдүйн гэмт хэргүүдийн цаг хугацаа, газрыг урьдчилан таамаглахад бүгдийг нь ямар нэгэн байдлаар ашиглахад ашигладаг бөгөөд бүгд түүхэн гэмт хэргийн мэдээллээс хамаардаг. Техникийг дараах байдлаар ангилна.⁸ Тухайлбал;

- Сонгодог статистикийн аргууд: Энэ ангид регрессийн ихэнх хэлбэр, өгөгдөл олборлолт, цаг хугацааны цуврал дүн шинжилгээ, улирлын тохируулга зэрэг стандарт статистик процессууд орно.
- Энгийн аргууд: Энгийн аргууд нь нарийн тооцоолох, их хэмжээний мэдээлэл авахад тийм ч их шаарддаггүй. Жишээлбэл, ихэнх эвристик аргууд нь энгийн аргууд бөгөөд том мэдээллийн багцад дүн шинжилгээ хийхээс илүүтэйгээр шалгах хуудас, индекс дээр тулгуурладаг.

⁸ Weisburd, D., et al., 2016. Do stop, question, and frisk practices deter crime? Evidence at microunits of space and time. *Criminology & public policy*, 15 (1), 31–56.

- Цогцолбор програмууд: Эдгээр програмууд нь тооцооллын нарийн төвөгтэй хэрэгслүүдээс гадна нэлээд их хэмжээний мэдээлэл шаарддаг шинэ, шинэлэг арга буюу аргуудыг агуулдаг. Олон шинэ өгөгдөл олборлох аргууд болон бараг давтагдах аргууд энэ ангид багтдаг.
- Зориулалтын аргууд: Энд судлагдсан хэд хэдэн тохиолдолд одоо байгаа техникийг урьдчилан таамаглах цагдааг дэмжихэд дасан зохицсон болно. Жишээлбэл, дулааны газрын зургийг гаргахдаа статистикийн сонгодог аргыг ашиглаж тухайн газар нутагт гэмт хэргийн үйл ажиллагааны эрч хүчийг харуулсан энгийн, өнгөөр ялгасан торыг гаргаж болно.

Ямар төрлийн хөндлөнгийн оролцоог сонгосон нь хамаагүй урьдчилан таамаглал, урьдчилсан мэдээг дэмжсэн өгөгдлийн аль ч талаар хууль сахиулах байгууллагын ажилтнуудад тохирсон мэдээлэл өгөх шаардлагатай. Үүний сүүлийн жишээ нь сүүлийн үед гарсан гэмт хэргийн байршил, тодорхойлолт, томоохон дуудлагын байршил, тодорхойлолт, гэмт хэрэг сонирхогчдын байршил, тухайн газар сонирхож буй хүмүүсийн тайлан, сүүлийн үеийн газар дээр хийсэн ярилцлагын тайлангууд байж болно. Албан хаагчдад асуудалд хариу өгөхөд энэ мэдээлэл хэрэгтэй болдог. Гэсэн хэдий ч нотолгоонд суурилсан хөндлөнгийн оролцооны талаар ярилцаж, идэвхтэй арга хэмжээ авах үндэс суурийг нь тавьж өгдөг.

Дүгнэлт. Цагдаагийн байгууллага гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэхдээ тухайн гэмт хэргийг урьдчилан таамаглах тухай ойлголт, төрөл, түүнийг ангилах арга зүй болон техникийн байдал, хөндлөнгийн оролцооны талаар судаллаа. Энэхүү өгүүллийн зорилго бол цагдаагийн байгууллага гэмт хэргийг урьдчилан таамаглах хийж түүнийгээ үйл ажиллагаандаа ашиглах нь зөв, буруугийн талаар биш юм. Харин урьдчилан таамаглах тухай ойлгох, түүнийг хэрхэн хийж байгааг талаар мэдлэг, мэдээлэл солилцох, улмаар хийх боломжийг эрэлхийллээ.

Урьдчилан таамагласан цагдаа нь хууль сахиулах байгууллагуудын үйл ажиллагааны үр нөлөө, үр ашгийг дээшлүүлэх зорилгоор өгөгдлийн шинжлэх ухааны хөгжлийн хөгжилтийг хөшүүрэг болгох боломжтой хэрэгслээр хангадаг. Гэхдээ энэ нь эцсийн эцэст хүмүүс програм хангамжид суулгасан хязгаарлалт, таамаглалыг ойлгож, үр ашиггүй, шударга бус үр дүн гарахаас зайлсхийхээс хамаарна.

Нийгмийн хувьд бид гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, цагдаагийн албан хаагчдыг үр дүнтэй ажиллуулах сонирхолтой боловч хууль сахиулах стратеги, түүний дотор хэрхэн үр дүнтэй, оновчтой нэвтрүүлэх, ашиглахад анхаарч ажиллах нь зүйтэйг илэрхийлэхийн тулд ойлголцол, туршилт, засаглал шаардагдана.

Санал

1. Цагдаагийн байгууллага гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд таамаглал ашиглах талаар өнөөгийн байдалд дүн шинжилгээ хийх;
2. Цагдаагийн байгууллага үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллахдаа таамаглал дэвшүүлэн ашиглах нөхцөл байдлыг судалж гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажилд таамаглал ашиглах нөхцлийг бүрдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Ашигласан эх сурвалжийн жагсаалт:

1. “What Is Predictive Policing?” WP’s Police Tech, March 16, 2012.
2. Barocas, S. and Selbst, A.D., 2016. Big Data’s disparate impact. California law review, 104, 671
3. Ditchley Foundation. Conference on intelligence, security and privacy, 14–16 May 2015, Ditchley Park, UK. Available from: <http://www.ditchley.co.uk/conferences/past-programme/2010-2019/2015/intelligence> [Accessed 8 February 2016].
4. We take up the issues of privacy and civil rights in Chapter Three.

5. Friend, Z., 2013. Predictive policing: Using technology to reduce crime [online]. FBI Law Enforcement Bulletin. Available from: <https://leb.fbi.gov/2013/april/predictive-policing-using-technology-to-reduce-crime> [Accessed 2 February 2016].
6. Braga et al.(2012, pp. 655–656)
7. See Perry et al. (2013, p. 121, fn 5) quoting Ridgeway (2013).
8. Weisburd, D., et al., 2016. Do stop, question, and frisk practices deter crime? Evidence at microunits of space and time. *Criminology & public policy*, 15 (1), 31–56.